

26.03.2025

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2024/2231
Toplantı Tarihi/Sayısı : 12.03.2025/240
Karar Numarası : 2025/157
Başvuran : D. K.B.
Başvuran Vekili : Av. J.I.B.
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Hisar Eğitim Vakfı İktisadi İşletmesi
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın özel öğrenme güçlüğü olan çocuğunun muhatap Okula kayıt aşamasında gerçekleştirilen tanıma çalışması uygulaması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasına ilişkindir

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekili, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Müvekkilinin ... /.../2017 doğumlu oğlunu sınıfa geçerken Hisar Eğitim Vakfı Özel Hisar İlkokuluna nakil yoluyla kaydettirmek isteğini, kayıt prosedürü kapsamında okul tarafından çocuğun 9/3/2024 tarihinde tanışma çalışması adı altında seviye tespit sınavına tabi tutulduğunu ve sınavı geçemediği bildirilerek kaydının yapılmadığını,

b. Aynı süreçte çocuğun öğrenme biçiminde farklılıklar olduğunu gözlemleyerek çocuk ve ergen psikiyatristi Prof. Dr. M. Y.Y.'ye başvurduğunu, Prof. Dr. M. Y.Y. tarafından çocuğa özel öğrenme güçlüğü (disleksidispraksi) tanısı konulduğunu,

c. Başvuranın oğlunun aldığı özel öğrenme güçlüğü tanısı sebebiyle fırsat eşitliği kapsamında yeniden değerlendirilmesi için Okula dilekçe verdiğini, aynı dilekçenin müdür yardımcısına da elektronik posta (e-posta) yoluyla gönderildiğini,

ç. 20/3/2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 51’inci maddesi uyarınca özel okulların, dengi resmi okulların tabi olduğu Yönetmeliği uygulamak ve Milli Eğitim Bakanlığına onaylatmak şartıyla Kurum Yönetmeliği düzenleyerek kayıt ya da nakil hükümleri düzenleyebileceklerinin belirtildiğini, ancak her halükarda zekâ testi ve benzeri uygulama yaparak öğrenci seçmenin yasaklandığını, Özel Hisar Okulları Genel Müdür Yardımcısı tarafından gönderilen 11/6/2024 tarihli e-postada okulun bir yönetmeliğinin olduğunun ve bu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

yönetmelikte “İlkokulun birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında açık kontenjan olması durumunda, bu sınıflara öğrenci kaydı başvuru sırasına ve okul yönetimince yapılacak görüşmeye göre yapılır.” şeklinde bir düzenleme olduğunun belirtildiğini, gönderilen e-postada kayıt kriterleri için başvuru sırası ve okul yönetimince yapılacak görüşme şartlarının belirtildiğini, ancak zekâ testi veya benzeri uygulamalar, öğrenci tanıma çalışması, hazır bulunuşluk ya da benzeri olarak öğrencinin okula/sınıfa uyumunun ölçülmesi gibi tüm ölçüm ve değerlendirmelerin mevzuata aykırı olduğu için açıkça kurum yönetmeliğinde belirtilmediğini, ancak fiili olarak uygulandığını,

d. Okul tarafından nakil ve kayıt için başvuruda bulunan tüm aday öğrencilere aynı sınav ve değerlendirmenin yapılmasının özel gereksinimli öğrencilere ayrı bir değerlendirme yapılmaması ya da mevcut sınavın makul düzenlemeler kapsamında farklılaştırılmamasının engelliliğe dayalı ayrımcılık teşkil ettiğini, farklılaştırmanın Özel Hisar İlkokuluna ölçüsüz ve aşırı bir yük getirmeyeceğini, özel okulların bir kamu hizmeti niteliğinde olan eğitim ve öğretim hizmetini örgün eğitim kapsamında gerek kayıt ve nakil gerekse eğitim sırasında fırsat eşitliği kapsamında her öğrenciye vermekle yükümlü olduğunu belirterek ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap tarafından sunulun yazılı görüşte özetle:

a. Okulun 14/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nda tanımlanan özel öğretim kurumu olduğu, özel okulların 5580 sayılı Kanun ve bu Kanunun uygulanmasına dair çıkarılan Yönetmelikler çerçevesinde Bakanlık onaylı Kurum Yönetmeliklerine göre farklı usul ve yöntemlerle kayıt veya nakil işlemlerini gerçekleştirme yetkisine sahip olduğu,

b. 2024-2025 akademik yılında ... sınıflar için 1 kişilik kontenjan açıldığı, bu kapsamda Okul web sitesi üzerinden başvuru formu dolduran 36 öğrenci için tanıma çalışması gerçekleştirildiği,

c. Tanıma çalışmasının öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeleri, bulundukları ortama ve kişilere alışmaları, motivasyonlarını artırmak amacıyla tanışma ve ısınma oyunları ile başladığı, devamının ise öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerini gözlemlemek amacıyla Türkçe, Matematik ve İngilizce etkinliklerinden oluşan bir ders formatında yapıldığı, çalışma sırasında öğretmenler tarafından etkinlik yönergelerinin öğrencilere açıklandığı, gerektiğinde bireysel destek sağlayarak çalışmanın tamamlanmasına yardımcı olunduğu, tanıma çalışmasının bir sınav değil malzeme, oyun ve etkinlikler ile tasarlanmış bir ders niteliğinde olduğu,

ç. Çalışma sonucunda 1 öğrencinin okula kayıt yaptırmasına, 34 öğrencinin ise yedek listeye alınmasına karar verildiği, çalışmayı tamamlamadan okuldan ayrılan 1 öğrencinin ise yedek listeye dahil edilmediği, başvuranın oğlunun ise yedek listede 27. sırada yer aldığı,

d. 18/3/2024 tarihinde tanıma çalışması sonuçlarının tüm aday velilere e-posta yoluyla iletildiği, başvuran tarafından Kayıt İşleri Ofisinin arandığı ve çocuğunun performansı hakkında daha fazla bilgi talep edildiği, kendisiyle öğretmen gözlemleri ve çalışmada tamamlanmayan kısımlar hakkında bilgi paylaşıldığı,

e. Çocuk hakkında hazırlanmış olan raporun 9/4/2024 tarihli olduğu, tanıma çalışmasının ise 9/3/2024 tarihinde gerçekleştirildiği, bu nedenle tanıma çalışmasında bu raporun içeriğinden haberdar olunmasının mümkün olmadığı, mevcut olan kontenjanın dolması nedeniyle tanıma çalışmasının tekrar değerlendirilemeyeceği,

f. Ayrıca 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin birinci fıkrası gereği bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanınmasının, Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) bünyesinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından yapıldığı, Yönetmeliğin ilgili maddelerinde ise kaynaştırma yoluyla eğitim ve alınması gereken tedbirlerin açıkça belirtildiği ve başvuranın oğlunun kaynaştırma raporu bulunmadığından bu tedbirlerin uygulanmasına yönelik bir sorumluluk oluşmadığı ifade edilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran vekili tarafından sunulan yazılı görüşte vekil özetle:

a. Tanıma çalışmasının sınav formatında gerçekleştirildiğini, çocukların verdiği cevapların doğru veya yanlış olarak değerlendirilerek puanlandığını, muhatap Okul gibi özel okullar tarafından yapılan hazır bulunuşluk ya da öğrencinin okula uyum, akademik veya psiko-sosyal seviyesini ölçen uygulamaların öğrencileri nakil ya da kayıt aşamasında elemek amacıyla yapıldığını, bu uygulamaların mevzuata aykırı olduğunu,

b. Herhangi bir sınav, tanıma çalışması ya da hazır bulunuşluk, uyum değerlendirmeleri gibi her türlü ölçüm ve değerlendirme esnasında özel gereksinimli öğrencilerin özel eğitime ilişkin ihtiyaçları gözetilmeden, makul düzenleme kapsamında farklılaştırılmış sınav ya da değerlendirme yapılmadan tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınava girmesinin açıkça engelliliğe dayalı ayrımcılık teşkil ettiğini,

c. Her ne kadar muhatap Okul tarafından çocuğun tanısı hakkında sonradan bilgi sahibi olduğu iddia edilse de tanıma çalışması sırasında çocuğun etkinliklerde bazı bölümleri eksik bıraktığının ve yapılan yönlendirmelere rağmen bu bölümleri tamamlayamadığının, etkinlik esnasında arkadaşlarıyla konuştuğunun ve görevlerine odaklanmada zorlandığının gözlemlendiğinin muhatap Okulun yazılı görüşünde açıkça ifade edildiğini, bu hususların özel gereksinim tanısına ilişkin belirleyici kriterler olduğunu, dolayısıyla çocuğun özel gereksinim tanısının muhatap Okul tarafından bilinmediği veya fark edilemediği gerekçesiyle makul düzenleme yapma yükümlülüğünden kaçılmayacağını,

ç. Nakil işlemiyle muhatap Okula kayıt olan tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim gören öğrenci olmamasının dikkat çekici olduğunu ifade etmiş ve başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ... Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

“(1) Bu Kanunun uygulanmasında; ... d) Doğrudan ayrımcılık: bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi ... f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi ... i) Makul Düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirler ... ifade eder.”

8. 6701 sayılı Kanun’un “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” başlıklı 3’üncü maddesi şöyledir:

“(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür...”

9. Mezkûr Kanun’un “Ayrımcılık türleri” başlıklı 4’üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a)Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c)Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık”

10. 6701 sayılı Kanun’un “Ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5’inci maddesi şöyledir:

“(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrafta belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür...”

11. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, “Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

12. 6701 sayılı Kanun’un “İspat yükü” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir:

“(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda,

başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrası “Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.” hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun’un 17’nci maddesinin ikinci fıkrası ise “İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.” hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında, başvuranın e-posta aracılığıyla muhataptan kanuna aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamayı düzeltmesini talep ettiği anlaşıldığından Kanun’un 17’nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ilgili tarafa başvuru şartının sağlandığı kanaatine varılmıştır.

14. Engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile güvence altına alınmıştır. Uluslararası düzenlemeler kapsamında Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’de (EHİS) engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve ayrımcılık yapılmaması genel ilkeler arasında yer almakta birlikte Sözleşme’nin 2’nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık: “Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık, makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar.” şeklinde tanımlanmıştır. EHİS’in 5’inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: “Taraflar Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve huktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraflar Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır.”

15. EHİS’in engelli çocuklara ilişkin 7’nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: “Taraflar Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir.” BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin (ÇHS) 2’nci maddesi şu şekildedir: “Taraflar Devletler, bu Sözleşme’de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle

hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.”

16. Eğitim hakkı ise uluslararası ve ulusal hukukta güvence altına alınmış bir diğer önemli haktır. Uluslararası hukuk kapsamında eğitim hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 26'ncı maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme'nin (ESKHS) 13'üncü maddesi ve ÇHS'nin 28'inci maddesi ile koruma altına alınmıştır. İHEB'in 26'ncı maddesi şöyledir: “*Herkes, eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel öğrenim aşamalarında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğrenim, yeteneğe göre herkese eşit olarak sağlanır. Eğitim, insan kişiliğinin tam geliştirilmesine, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu yerleştirmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki etkinliklerini güçlendirmelidir. Ana-babalar, çocuklarına verilecek eğitimi seçmede öncelikli hak sahibidir.*” ESKHS'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre: “*Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler, eğitimin, insanın kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olacağı ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygıyı güçlendireceği hususunda mutabıktırlar. Taraf Devletler, ayrıca eğitimin, herkesin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılmasını sağlayacağı, tüm uluslar ve tüm ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştireceği ve Birleşmiş Milletler'in barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini güçlendireceği hususlarında mutabıktırlar.*”

17. ÇHS'nin 28'inci maddesi ise şöyledir: “*Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; (...)*” Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) Ek 1 Numaralı Protokol'ün 2'nci maddesi de: “*Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.*” hükmünü haizdir. Eğitim hakkı, kişileri yoksulluktan kurtarmak, eşitsizlikleri gidermek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için önem arz eden ve demokratik toplumun temelinde yer alan temel bir insan hakkıdır. Nitekim Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 29'uncu maddesinde eğitimin; çocuğun kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesinin yanında insan haklarına ve temel özgürlüklere saygısının geliştirilmesi, çocuğun kendi ulusal değerleri ile birlikte diğer uygarlıklara ait değerlere saygısının geliştirilmesi, yine çocuğun anlayış, hoşgörü, barış gibi değerlere olan bağlılığının artırılması gibi hedeflere hizmet etmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu bağlamda çocuğun kişisel gelişimi ve toplumsal yaşamdaki temel değerleri benimsemesi açısından eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B.No:2024/164, K. No: 2024/1144, 6/11/2024, para.26.].

18. EHİS'in “Eğitim” başlıklı 24'üncü maddesine göre; “*1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temeline ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı sağlar. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için*

aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir ...” Yine 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un “Eğitim ve öğretim” başlıklı 15’inci maddesine göre engellilerin, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılması ve genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerekmektedir.

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda uluslararası hukukta ve Avrupa hukukunda bir mutabakat bulunduğuna dikkat çekmekte ve AİHS’nin 14’üncü maddesinde sayılan ayrımcılık temelleri sınırlı sayıda olmadığından engellilik temelinde ayrımcılığın ayrıca incelenebileceğini kabul etmektedir (AİHM, *Glor/İsviçre*, B. No: 13444/04, 30/4/2009, para. 53, 80). Ayrıca AİHM, Sözleşme’nin 14’üncü maddesinin engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemeleri içerdiğini ifade etmektedir (AİHM, *Çam/Türkiye*, B. No: 51500/08, 23/2/2016, para. 65).

20. Ulusal düzeyde ise engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, başta 1982 Anayasası olmak üzere 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun’da güvence altına alınmıştır. Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin olması ve Anayasa’nın 10’uncu maddesinin de bu bağlamda yorumlanması gerekmektedir. Bu anlamda engelli kişilerin özel ihtiyaçları dikkate alınarak diğer bireylerle eşit şekilde yaşayabilmelerine yönelik devletin pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim ulusal ve uluslararası düzenlemelerde engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda bir mutabakatın bulunduğu görülmektedir [Anayasa Mahkemesi (AYM), *Sevda Yılmaz*, B. No: 2017/37627, 2/3/2023, para. 67].

21. Somut olayda başvuran vekili, müvekkilinin oğlunu muhatap okula nakil yoluyla kaydettirmek istediğini, kayıt aşamasında çocuğun da dahil olduğu aday öğrenciler için tanıma çalışması yapıldığını, bu tanıma çalışmasının sınav niteliğinde olması nedeniyle mevzuata aykırı olduğunu, müvekkilinin çocuğunun makul düzenleme kapsamında farklılaştırılmış sınav ya da değerlendirme yapılmadan tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınava girmesinin açıkça engelliliğe dayalı ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmektedir.

22. Başvuranın iddialarının ve taleplerinin dayanağı olarak gösterdiği makul düzenleme yapma yükümlülüğü, işverenler, mal ve hizmet sunanlar ve kamu makamları gibi yükümlülük altında olanlar tarafından engelli bireyler için söz konusu olan engellerin kaldırılması adına gerekli düzenlemelerin hayata geçirilmesi anlamına gelmektedir. Makul düzenleme hayata geçirilirken ilgili kişilerin bireysel özellikleri ve mevcut durumun koşulları göz önünde tutularak en uygun çözümün hayata geçirilmesi gerekmektedir. Makul düzenleme, farklı özelliklere sahip kişilerin insan hak ve özgürlüklerinden yararlanma bakımından fırsat eşitliğine sahip olmalarını sağlamak üzere, erişilebilirlik kurumunu tamamlayan bir araçtır (TİHEK,

B. No: 2021/459; K. No: 2022/435, 28/6/2022).

23. Bu kapsamda makul düzenleme yükümlülüğünün uygulanması için gerekli unsurlar engellilerin insan haklarını kullanmaları üzerinde etkili olan engellerin ilgili engelli bireyle diyalog halinde belirlenmesi ve kaldırılması; bir düzenlemenin yasal olarak veya uygulamada uygulanabilir olup olmadığının değerlendirilmesi, düzenlemenin ilgili (yani gerekli ve uygun) olup olmadığı veya söz konusu hakkın gerçekleşmesini sağlamada etkili olup olmadığının değerlendirilmesi, düzenlemenin yükümlülük sahibine ölçüsüz veya aşırı bir yük getirip getirmediğinin değerlendirilmesi, makul bir düzenlemenin ölçüsüz ya da gereğinden fazla külfetli olup olmadığının belirlenmesi kullanılan araçlar ile söz konusu hakkın kullanılmasını ifade eden amaç arasındaki orantısal ilişkinin değerlendirilmesi ve eşitliğin teşvik edilmesi ve engelli bireylere yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması temel amacına ulaşmak için makul düzenlemenin yerindeliğinin sağlanması, ilke olarak masrafların engelli bireylerden talep edilmemesi ve makul düzenleme yükümlülüğünün ölçüsüz veya aşırı olduğu iddia edildiğinde ispat yükünün yükümlülük sahibine ait olmasının sağlanması olarak sıralanmaktadır [Engelli Hakları Komitesi, Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum, No: 6 (2018), para. 26].

24. Makul Düzenleme için yükümlülük sahibinin engelli bireyle diyaloga girmesi, makul düzenlemeye ihtiyaç duyan kişinin muhatabına bildirim yapması anlamına gelmektedir. Bu çerçevede dosyadaki bilgi ve belgeler incelendiğinde; tanıma çalışmasının 9/3/2024 tarihinde gerçekleştirildiği, çocuğun özel öğrenme güçlüğüne ilişkin raporun Güzel Günler adlı özel bir klinik tarafından 9/4/2024 tarihinde hazırlandığı, söz konusu raporun 3/6/2024 tarihli dilekçe ile okula sunulduğu, başvuranın okul genel müdür yardımcısına gönderdiği 4/6/2024 tarihli e-postada "*Telefon konuşmasında kısaca anlatmaya çalıştığım gibi, Mart ayında Hisar'da yapılan değerlendirmenin hemen ardından, Y. Bey'in yardımlarıyla M.'nin disleksi ve dispraksi olduğu anlaşıldı. Bu durum, M.'nin Hisar değerlendirmesinde neden diğer çocuklardan geride kaldığını çok daha iyi açıklıyordu.*" ifadelerinin yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda muhatap okulun, çocuğun özel öğrenme güçlüğünden tanıma çalışmasından sonra haberdar olduğu anlaşıldığından 9/3/2024 tarihinde gerçekleştirilen tanıma çalışması bakımından muhatapın makul düzenleme yapmaması sebebiyle sorumlu tutulamayacağı değerlendirilmiştir.

25. Ayrıca belirtmek gerekir ki; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamaya yönelik usul ve esaslar 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile düzenlenmektedir. Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ş) bendinde özel eğitim, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır. Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (t) bendinde özel eğitim ihtiyacı olan birey ise bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey olarak tanımlanmaktadır.

26. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin birinci fıkrasında bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanınması ile ilgili iş ve işlemlerin RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılacağı, 11'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde özel eğitim ihtiyacı olan

bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürmeleri esas olduğu, 24'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdüren bireylerin tüm ölçme ve değerlendirme süreçlerinde öğrencilerin yetersizlik türü, gelişim özellikleri ve eğitim performansları doğrultusunda süre, ortam, yöntem, cihaz ve materyallerde düzenlemeler yapılarak gerekli tedbirler alınacağı düzenlenmektedir. Bu çerçevede başvuranın çocuğunun özel öğrenme güçlüğü hakkında RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından hazırlanan bir raporun öğrenci tanıma çalışması öncesinde muhataba sunulmadığı ve tanıma çalışmasının öğrenci hakkında özel öğrenme güçlüğü tanısı konulan tarihten önce olduğu anlaşılmıştır. Nitekim ilerleyen süreçte de başvuran tarafından çocuğu hakkında RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından hazırlanan bir raporun Kurumumuza ve muhataba sunulmadığı tespit edilmiştir.

27. Başvuran vekilinin bir diğer iddiası ise çocuğun tanıma çalışmasının makul düzenleme kapsamında tekrar değerlendirilmesi talebinin reddedilmesinin ayrımcılık yasağının ihlali olduğuna ilişkindir. Bu iddiaya cevaben muhatap idare; 2024-2025 akademik yılında ... sınıflar için 1 kişilik kontenjan açıldığını, bu kapsamda okul web sitesi üzerinden başvuru formu dolduran 36 öğrenci için tanıma çalışması gerçekleştirildiğini, çalışma sonucunda 1 öğrencinin okula kayıt yaptırmasına, 34 öğrencinin ise yedek listeye alınmasına karar verildiğini, mevcut olan kontenjanın dolması nedeniyle tanıma çalışmasının tekrar değerlendirilemeyeceğini ifade etmektedir.

28. Makul düzenleme yapma yükümlülüğü gündeme geldiğinde başvuranın birtakım sorumlulukları yerine getirmesi beklenmektedir (TİHEK, B. No: 2021/459, K. No: 2022/435, 28/6/2022). Bu kapsamda başvuran, çocuğu hakkında düzenlenmiş RAM raporunu sunarak muhatap okula başvurmalı ve taleplerine ilişkin bilgilendirmeyi eksiksiz bir şekilde yapmalıdır. Başvuranın çocuğu hakkında düzenlenmiş RAM raporunun muhataba sunulmaması, 2024-2025 akademik yılında ...sınıflar için açılan kontenjanın 1 kişilik olması ve o kontenjanın dolması, başvuranın oğlunun yedek listeye alınmış olması ve 9/3/2024 tarihinde gerçekleştirilen tanıma çalışmasında muhatapın çocuğun özel durumundan haberdar olmaması hususları dikkate alındığında tanıma çalışmasının tekrar değerlendirilmesi talebinin uygulanabilir olmadığı değerlendirilmektedir.

29. Sonuç olarak makul düzenleme yapma yükümlülüğü kapsamında düzenlemeyi yapmakla yükümlü olan muhatapın, başvuran tarafından oğlunun özel durumuyla ilgili olarak bilgilendirilmediği, tanıma çalışmasının tekrar değerlendirilme talebinin RAM raporu eksikliği ve kontenjan doluluğu nedeniyle uygulanabilir olmadığı anlaşıldığından muhatap okul tarafından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine

başvurulabileceğine,

12/3/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan
(Görevli)

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi